

POSTANOWIENIE

Dnia 16 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa T. R.

przeciwko J. S.A. w Z.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 maja 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 25 stycznia 2018 r., sygn. akt VI ACa [...],

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...]
na rzecz radcy prawnego J. D. wynagrodzenie w kwocie
2700 (dwa tysiące siedemset) zł, powiększonej o stawkę podatku
od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej
udzielonej z urzędu powodowi T. R. w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda T. R. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 25 stycznia 2018 r., sygn. akt VI ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudence (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Skarżący zarzucił naruszenie prawa procesowego, tj. art. 382 k.p.c. oraz art. 278 k.p.c. przez bezpodstawne pominięcie części zebranego materiału dowodowego w postaci opinii biegłego D. F. w sytuacji, gdy Sąd Apelacyjny

przyjmując za własne ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy powinien odnieść się do tych ustaleń i ocen, które były kwestionowane w apelacji; naruszenie prawa materialnego, tj. art. 358¹ § 3 k.c. przez przyjęcie, że po powstaniu zobowiązania pozwanej do zapłaty nie doszło do istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza w latach 1998 - 2008 i odwołanie się do ogólnej analizy kursu złotówki do dolara amerykańskiego, podczas gdy Sąd dysponował opinią biegłego D. F. wskazującą wyraźnie, że zmiana cen nieruchomości w W. i okolicach uzasadnia z całą pewnością istotną zmianę siły nabywczej pieniądza; art. 226 § 1 k.c. przez uznanie, że powód nie jest uprawniony do żądania zwrotu nakładów koniecznych z uwagi na fakt, że jako samoistny posiadacz uzyskał korzyść z rzeczy.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została spełniona.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżący wywodzi z naruszenia wskazanych w zarzutach skargi kasacyjnej przepisów prawa materialnego i procesowego.

W polskim prawie cywilnym w odniesieniu do świadczeń pieniężnych obowiązuje zasada nominalizmu wyrażona w art. 358¹ § 1 k.c. Oznacza ona, że zapłata świadczenia pieniężnego powinna nastąpić w sumie nominalnej, bez względu na to, czy między chwilą powstania, a chwilą wykonania zobowiązania doszło do obniżenia lub podwyższenia siły nabywczej pieniądza, skutkującego zmianą wartości ekonomicznej świadczenia. Wyjątek od tej zasady stanowi waloryzacja umowna albo sądowa (art. 358¹ § 2 i 3 k.c.). Zasadniczą przesłanką waloryzacji sądowej jest wystąpienie istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza. Dopiero wówczas, gdy sąd uzna, że doszło do istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza, dokonuje ustaleń w aspekcie zasad współżycia społecznego (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 października 1994 r., III CZP 135/94, OSNC 1995, nr 2, poz. 37). Przepis ten nie definiuje pojęcia „istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza”, a jej dookreślenie pozostawione jest judykaturze na gruncie stanów faktycznych konkretnych spraw. Nie ma jednego i obiektywnego miernika waloryzacyjnego. Zapewnia to niezbędną elastyczność orzecznictwa w poszczególnych sprawach.

W świetle art. 385¹ § 3 k.c. rozłożenie ryzyka związanego ze zmianą wartości realnej pieniądza nie musi być równomierne. Niemniej jednak, w jego wyniku nie powinno nigdy dochodzić do rozstrzygnięć prowadzących do wzbogacenia się jednej strony kosztem drugiej. W każdym razie nieuzasadnione jest obciążanie wyłącznie dłużnika skutkami deprecjacji pieniądza. Należy też mieć na uwadze, że odsetki za opóźnienie pełnią również funkcję waloryzacyjną, zwłaszcza gdy poziom inflacji jest niższy od wysokości ustawowych odsetek za opóźnienie, których zapłaty wierzyciel może domagać się od dłużnika. Przykładowo przyczyną waloryzacji sądowej świadczenia z tytułu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, którego wysokość jest uzależniona od jej wartości, nie może być ogólny wzrost wartości nieruchomości wynikający z określonych mechanizmów rynkowych (np. wejście Polski do struktur UE), jeśli nie wiąże się z tym istotna

zmiana siły nabywczej pieniądza, jak tego wymaga art. 358¹ § 3 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 17/18, nie publ.).

W związku ze skutecznym odstąpieniem przez pozwaną pismem z dnia 17 sierpnia 1998 r. od przedwstępnej umowy sprzedaży lokalu mieszkalnego powód był uprawniony do żądania zwrotu kwoty 10 600 USD wpłaconej na poczet ceny nabycia tego lokalu. W sprawie I ACa [...] Sąd Apelacyjny zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda równowartość tej kwoty przeliczonej według kursu USD z dnia zgłoszenia żądania - 25 listopada 2002 r. tj. kwotę 42 609 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 listopada 2002 r. W dniu 6 maja 2008 r. strona pozwana, w wykonaniu tego wyroku, zapłaciła powodowi łącznie 76 539,23 zł, która obejmowała należność główną i odsetki. Kurs dolara do złotówki z daty wpłaty przez powoda na poczet ceny nabycia lokalu był niższy w stosunku do kursu z daty zgłoszenia przez powoda żądania zwrotu tej kwoty. W konsekwencji w odniesieniu do czasu pomiędzy datą powstania roszczenia powoda o zwrot kwoty wpłaconej na poczet ceny (1998), a datą wezwania strony pozwanej do zapłaty (2002) nastąpiła już w ten sposób waloryzacja; nie można więc żądać drugi raz waloryzacji opartej na innym jeszcze bardziej korzystnym dla strony mierniku wartości. Ponadto poziom inflacji w tym okresie, po uwzględnieniu dokonanej w powyższy sposób waloryzacji nie uprawnia do wniosku, że doszło do istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza (por. dane z MP 2000/2/46, MP 2001/2/63, MP 2002/3/75, MP 2003/6/100). Z kolei czasookres od 2002 r. do 2008 r. nie może być brany pod uwagę, gdyż od zwaloryzowanej należności głównej zostały zasądzone ustawowe odsetki, których wysokość była zdecydowanie wyższa od wskaźnika inflacyjnego, a zatem zawierały element waloryzacyjny (np. okresie od 2000 r. do 2005 r. wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych wyniósł niecałe 15 %, od 2001 r. do 2005 r. niecałe 9%, od 2002 do 2005 r. nieco ponad 6%, a od 2003 r. do 2005 r. niecałe 6% (zob. MP z 2001 r. Nr 35, poz. 575; MP z 2002 r., Nr 48, poz. 713; MP z 2003 r., Nr 49, poz. 770; MP z 2004 r. Nr 43, poz. 763; MP 2005, Nr 62, poz. 864). W okresie od 2005 r. wysokość odsetek ustawowych wielokrotnie przekraczała wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych (zob. Dz. U. z 2005 r. Nr 3, poz. 16, Dz. U. z 2005 r. Nr 201, poz. 1662; Dz. U. z 2008 r. Nr 220, poz. 1434 oraz Dz. U. z 2014 r. poz. 1858).

Zważywszy na skuteczność odstąpienia strony pozwanej od przedwstępnej umowy sprzedaży i powstanie na rzecz powoda roszczenia pieniężnego o zwrot wpłaconego świadczenia, podstawą waloryzacji nie mogła być wartość mieszkania, skoro powód nie zapłacił pełnej kwoty i własności tego lokalu nie nabył, co czyni bezprzedmiotowym dowód z opinii wskazanego w skardze kasacyjnej biegłego sądowego. Poprzez żądanie waloryzacji strona nie może zmierzać do obejścia przesłanek roszczenia odszkodowawczego z tytułu niewykonania bądź nienależytego wykonania umowy przez kontrahenta.

Wartość poczynionych przez powoda nakładów koniecznych na przedmiotowy lokal wyniosła 18 694 zł, jednak znalazły one pokrycie w korzyściach, które powód uzyskał zajmując to mieszkanie bez tytułu prawnego i nie płacąc na rzecz pozwanej świadczeń z tego tytułu. Miał zatem zastosowanie art. 226 § 1 k.c., na co trafnie zwróciły uwagę Sądy obu instancji.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O wynagrodzeniu należnym pełnomocnikowi z urzędu orzeczono na podstawie art. 22³ ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (j.t. Dz. U. 2018, poz. 2115, ze zm.) w zw. z § 22, § 4 ust. 1, 3, § 8 pkt 6, § 16 ust. 4 pkt 2, § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (j. t. Dz. U. z 2019 r. poz. 68).